

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 261/06-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. decembra 2007 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta a zo sudcov Ľudmily Gajdošíkovej a Juraja Horvátha o sťažnosti JUDr. H. S., B., zastúpeného advokátkou JUDr. E. Ľ., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé prejednanie jeho záležitosti podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 171/2005 z 27. apríla 2006 takto

r o z h o d o l :

Základné právo JUDr. H. S. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé prejednanie jeho záležitosti podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 171/2005 z 27. apríla 2006 porušené nebolo.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. júla 2006 doručená sťažnosť JUDr. H. S., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. E. L., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 4 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé prejednanie jeho záležitosti podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 171/2005 z 27. apríla 2006.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uviedol:

„1. Okresný súd Bratislava V rozsudkom zo 14. apríla 2005 uložil vydavateľovi denníka povinnosť ospravedlniť sa navrhovateľovi za difamujúce tvrdenia, titulom náhrady nemajetkovej ujmy zaplatiť mu sumu 3 mil. Sk a nahradiť mu trovy konania v sume 152.000 Sk, všetko v lehote do 3 dní.

2. Krajský súd v Bratislave na odvolanie vydavateľa rozsudkom z 8. decembra 2004 rozsudok okresného súdu ako vecne správny potvrdil, lebo sa stotožnil so všetkými jeho skutkovými a právnymi závermi, vyslovenými v napadnutom rozsudku.“

Najvyšší súd rozsudkom z 27. apríla 2006 sp. zn. 4 Cdo 171/2005 zrušil rozsudok prvostupňového aj odvolacieho súdu, keď rozhodnutiam vydaným týmito súdmi vytkol nedostatok riadneho odôvodnenia, ktoré považoval za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie, čo zakladá prípustnosť aj dôvodnosť dovolania podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) a nielen „inú vadu konania“. Najvyšší súd ako dovolací súd uzavrel, že „v prípade dovolaním napadnutého rozsudku Krajského súdu v Bratislave tak nedostatok riadneho odôvodnenia rozhodnutia mal za následok porušenie práva žalovanej (a inak i žalobcu) – rozumej sťažovateľa, na spravodlivé súdne konanie. Pretože šlo o rozhodnutie odvolacieho súdu nenapadnuteľné riadnym opravným prostriedkom, ktorým odvolací súd nenapravil rovnaké nedostatky rozhodnutia súdu prvého

stupňa, z dôvodov opísaných už vyššie bolo treba mať za to, že rozsudkom súdu prvého stupňa v spojení s potvrdzujúcim rozsudkom odvolacieho súdu, pri vypravení oboch rozsudkov nenáležitými (nedostatočnými) odôvodneniami, bola žalovanému (dovolateľovi) odňatá reálna možnosť konať pred súdom.“.

Vo svojej sťažnosti sťažovateľ ďalej uviedol:

«Sťažovateľ – navrhovateľ sa domnieva, že napadnutým rozsudkom dovolacieho súdu boli porušené jeho základné práva zakotvené v čl. 46 ods. 1 Ústavy SR (ďalej len „ústavy“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), ktoré svojou povahou spadajú do právneho inštitútu práva na spravodlivý proces a garantujú právo každého žiadať od nezávislého a nestranného súdu, ochranu svojho práva zákonom stanoveným spôsobom.».

Sťažovateľ argumentuje vo svojej sťažnosti takto:

„Konanie o dovolaní, rovnako ako dovolanie samo, podlieha pomerne prísnemu procesnému režimu; je tomu tak preto, že tento (opravný) procesný prostriedok má výrazné rysy mimoriadnosti, pre ktorú zákon presne vymedzuje rámec prieskumu dovolaním napadnutého rozhodnutia, ale najmä možnosť zasiahnuť nielen do právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia.

Dovolací súd tento rámec zreteľne prekročil, preto sa navrhovateľ (sťažovateľ) opodstatnene domnieva, že došlo rozsudkom Najvyššieho súdu SR k porušeniu citovaných základných práv najmä v nasledujúcich skutočnostiach:

1. Právu na spravodlivý proces prislúcha právo každého, aby (nestranný a nezávislý) súd pri hľadaní práva dbal stanoveného, t. j. zákonného postupu; takým postupom možno však rozumieť len celkom bezvýhradné a bezvýnimočné rešpektovanie procesných predpisov a kautiel z nich vyplývajúcich na strane obidvoch účastníkov konania.

a) Porušenie niektorých z týchto noriem, a to v dôsledku svojvôle konajúceho súdu, najmä v prípade, pokiaľ právne závery sú v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami alebo z nich v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, potom zakladá dotknutie základného práva alebo slobody, garantovaného ústavou alebo Dohovorom. Práve o taký prípad sa v prejednávanej veci jedná.

b) Pri úvahe o predvídateľnosti zákona je to súdne rozhodnutie, ktoré - aj keď nemá klasický precedenčný charakter - zákon interpretuje, prípadne ho aj dotvára a jeho relevantná konštantnosť garantuje právnu istotu a zaisťuje i všeobecnú dôveru v právo. To sa týka hlavne Najvyššieho súdu SR, ktorý je vrcholným súdnym orgánom v oblasti všeobecného súdnictva. Tým prirodzene nie je popierané, že sa judikatúra súdu so zreteľom na celý rad aspektov, hlavne s prihliadnutím k zmenám spoločenských podmienok, môže vyvíjať a meniť.

To však nič nemení na skutočnosti, že sa v súdnej veci napadnuté rozhodnutie Najvyššieho súdu SR principiálne odchyľilo od doteraz jednoznačne konštantného právneho názoru (porov. R 111/1998 Zb. stanovísk NS a rozhodnutí súdov SR ap.), že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f) O. s. p., ale len tzv. inú vadu konania v zmysle ust. § 241 ods. 2 písm. b) O. s. p., ale bez toho, že by tento postup racionálne odôvodnil; doterajší výklad citovaných ustanovení (porov. aj R 37/1993, R 6/2000 atď.) jednoducho ignoroval, čím sa dopustiť svojvoľnosti pri ich aplikácii.

c) Nezrozumiteľná je aj tá časť odôvodnenia napadnutého rozsudku (viď 1/3/b/i/ tohto návrhu), ktorá popiera bežnú prax súdov, podľa ktorej ak žalovaný neuniesol dôkazné bremeno ohľadne pravdivosti tvrdenia, že sťažovateľ bol kandidátom a členom KSS (...), potom nižším súdom nezostalo, než len satisfakčnej žalobe vyhovieť na základe tvrdenia žalobcu, že ním nebol. V tomto smere je absurdná požiadavka dovolacieho súdu, preukazovať pravdivosť istých tvrdení, pretože je to nemožné.

d) Zavádzajúce je aj konštatovanie Najvyššieho súdu SR ohľadne nerozlišovania faktov a hodnotiacich úsudkov, pretože opak vyplýva zreteľne z odôvodnenia rozsudku okresného súdu na str. 10-11 a krajského súdu na str. 11 -12.

e) Podobný záver možno vysloviť aj ohľadne judikatúry ESLP, lebo obidva nižšie súdy rozhodovali výslovne v kontexte tejto judikatúry ... (viď str. 11, tretí odsek rozsudku okresného súdu a str. 10-11 rozsudku krajského súdu); tu možno však konštatovať, že buď dovolací súd nepozná celú judikatúru tohto súdu, dotýkajúcu sa čl. 10 Dohovoru, najmä odseku 2, z ktorého vyplýva, že ktokoľvek vykonáva práva a slobody garantované prvým odsekom tohto článku, má určité povinnosti a nesie určitú zodpovednosť. Medzi ne patri aj záväzok vyhnúť sa urážlivým útokom voči sudcom v záujme zachovania riadneho chodu

spravodlivosti a súdnej moci, alebo keďže sa mu to nehodilo, potom ďalšia relevantná judikatúra ohľadne ochrany sudcov pred neoprávnenými zásahmi, zostala zamlčaná.

f) Aj ostatná námietka ohľadne prisúdenia sumy 3 mil. Sk je v rozpore s vykonanými skutkovými a právnymi závermi nižších súdov, ktoré výslovne zdôraznili, že podľa najnovšej judikatúry môže byť občianskoprávna ochrana osobnosti v súčasných podmienkach v určitých prípadoch účinná len vtedy, ak aj výška plnenia bude odstraňujúcim účinkom pôsobiť preventívne ako na rušiteľa, tak na všetkých ostatných (porov. napr. rozh. BGH z 5. decembra 1995 č. VI ZR 332/94, z 12. decembra 1995, č. VI ZR 223/94 a pod.).“.

Sťažovateľ preto žiada, aby ústavný súd takto rozhodol:

„a) Najvyšší súd SR rozsudkom z 27. apríla 2006, sp. zn. 4 Cdo 171/2005, porušil základné právo JUDr. H. S. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 4 (čl. 6 ods. 1 Dohovoru) v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy SR.

b) Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 4 Cdo 171/2005, z 27. apríla 2006 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

c) Najvyšší súd SR je povinný zaplatiť JUDr. H. S. trovy právneho zastúpenia v sume 6.280 Sk - zatiaľ dva úkony právnej pomoci po 2.501 Sk + 950 Sk 19% DPH + 328 Sk režijný paušál - na účet právnej zástupkyňi JUDr. E. L. do 1 mesiaca od právoplatnosti nálezů.“.

Súčasne požiadal o prednostné prerokovanie sťažnosti z dôvodu, že vo veci bude konať opäť Okresný súd Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) ako súd prvého stupňa.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokoval podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde v časti, v ktorej sťažovateľ namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé prejednanie svojej záležitosti podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 171/2005

z 27. apríla 2006, prijal sťažnosť v tejto časti na ďalšie konanie podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Po prijatí sťažnosti na výzvu ústavného súdu sťažovateľ uviedol, že netrvá na nariadení ústneho pojednávania.

Najvyšší súd sa k sťažnosti sťažovateľa vyjadril takto:

„Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti vytyka Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, že svojím rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 171/2005 z 27. apríla 2006 zasiahol do jeho práv garantovaných v čl. 46 ods. 1, 4 a v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Navrhol, aby Ústavný súd Slovenskej republiky toto rozhodnutie zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľ namietal, že Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý rozhodoval v napadnutom rozhodnutí ako dovolací súd porušil jeho právo na súdnu ochranu tým, že sa odklonil od doteraz jednoznačne konštatovaného právneho názoru, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f) O. s. p., ale len tzv. inú vadu konania v zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 písm. b) O. s. p., bez toho, aby tento postup racionálne odôvodnil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 171/2005 z 27. apríla 2006 zrušil rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 8. decembra 2004 sp. zn. 2 Co 200/04 a rozsudok Okresného súdu Bratislava V z 14. apríla 2004 č. k. 46 Coch 2/2003-72 a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie

Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku (na strane 5 až 7) odôvodnil svoj právny záver, podľa ktorého nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia zakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 písm. f) O. s. p. Poukázal pritom aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorá nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia považuje za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky uskutočnil výklad ustanovení zákona o prípustnosti dovolania odlišne od doteraz zaužívanej praxe najvyššieho súdu. Rozhodnutie ústavného súdu v danej veci bude preto pre rozhodovaciu prax najvyššieho súdu nanajvýš prospešným

judikátom. Keďže od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, súhlasím s upustením od ústneho pojednávania.“.

V odôvodnení rozhodnutia sp. zn. 4 Cdo 171/2005 namietanom sťažovateľom je uvedená:

«Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podala včas (§ 240 ods. 1 O. s. p.) riadne zastúpená účastníčka konania (§ 241 ods. 1 druhá veta O. s. p.) skúmal, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je takýto opravný prostriedok prípustný. Pretože dovolaním podaným ešte pred účinnosťou zákona č. 341/2005 Z. z. bol napadnutý v poradí prvý potvrdzujúci rozsudok krajského súdu, ktorý nepatrí a ani nikdy nepatril do skupiny tých rozsudkov, ktoré má na mysli ustanovenie § 238 O. s. p. (teda ustanovenie vymedzujúce podmienky prípustnosti dovolaní proti rozsudkom odvolacích súdov), prípustnosť dovolania podľa § 238 O. s. p. neprichádzala do úvahy. Vzhľadom na zákonnú povinnosť Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podľa § 242 ods. 1 vety druhej O. s. p. sa však bolo potrebné zaoberať i prípadnou existenciou väd uvedených v ustanovení § 237 O. s. p. a to osobitne so zameraním sa na vadu tvrdenú dovolaním (keď podľa argumentácie v dovolaní malo dôjsť k odňatiu možnosti žalovanej ako účastníčky konania konať pred súdom v dôsledku nenáležitosti postupu nižších súdov).

Podľa § 237 písm. f) a g) O. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, alebo ak rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Vady konania vymedzené v zhora citovaných častiach ustanovenia § 237 O. s. p. sú vo svojej podstate porušením základného práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces, ktoré právo zaručujú v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky okrem zákonov aj čl. 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky (ústavný zákon č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (oznámenie ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 209/1992 Zb.). Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A), Komisie (napr. stanovisko vo veci E.R.T. c/a

Španielsko z roku 1993, sťažnosť č. 18390/91) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (nález z 12. mája 2004 sp. zn. I ÚS 226/03) treba za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Požiadavky na riadne odôvodnenie rozsudku súdu vo vnútroštátnych podmienkach Slovenskej republiky ustanovuje § 157 ods. 2 O. s. p., podľa ktorého v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil; dbá pritom aj na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé. Korektným a i ústavne konformným výkladom citovaného ustanovenia O. s. p. pritom treba dospieť k záveru, že s tam uvedenými požiadavkami je v rozpore nielen úplný či čiastočný nedostatok (absencia) dôvodov rozhodnutia, ale napr. aj existencia extrémneho nesúladu medzi právnymi závermi súdu a jeho skutkovými zisteniami, resp. prípad, keď právne závery zo skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii nevyplývajú a napokon i len všeobecné súhrnné zistenia bez špecifikácie jednotlivých dôkazov, z ktorých mali byť tieto zistenia vyvedené. Pretože povinnosť súdu riadne odôvodniť rozhodnutie je odrazom práva účastníka na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktoré sa vyporiada i so špecifickými námietkami účastníka; porušením uvedeného práva účastníka na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa účastníkovi konania (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležité skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu (v rovine polemiky s jeho dôvodmi) v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak potom nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f) O. s. p. a zároveň aj dôvodnosť podaného dovolania. I s prihliadnutím na obsah vyššie zmienenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, Komisie a Ústavného súdu Slovenskej republiky to však znamená, že za prekonaný treba považovať názor považujúci nedostatky v odôvodnení súdneho rozhodnutia len za tzv. inú vadu konania (R 11/98).

Podľa názoru dovolacieho súdu bolo takouto vadou postihnuté i konanie pred

odvolacím súdom v prejednávanej veci (a inak i jemu predchádzajúce konanie pred súdom prvého stupňa).

Z obsahu spisu je totiž zrejmé, že žalobca sa domáhal proti žalovanej ochrany osobnostných práv (práva na česť a dôstojnosť) a to ako vo forme poskytnutia morálneho zadosťučinenia uverejnením ospravedlnenia, tak i vo forme náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. V žalobnom návrhu (tzv. petite) pritom formuloval ospravedlnenie majúce byť poskytnuté žalovanou takým spôsobom, že v ňom nepravdivosť údajov obsiahnutých v bližšie nekonkretizovaných článkoch uverejnených žalovanou v období označenom len časovým rozpätím (od 12. 8. 2002 do 10. 12. 2002) zároveň odôvodňoval vlastnými opačnými (protichodnými) tvrdeniami (tvrdením opaku). Medzi odôvodnením rozsudku odvolacieho súdu a potvrdzujúcim výrokom takéhoto rozsudku v časti týkajúcej sa uloženia povinnosti žalovanej na ospravedlnenie sa žalobcovi v znení požadovanom v žalobe (formulovanom v jej petite) je potom zjavný rozpor vyplývajúci z toho, že kým v odôvodnení je nepravdivosť údajov vyvodzovaná z neunesenia dôkazného bremena žalovanou („odporca súdu žiaden dôkaz ... nepredložil“, „neoznačil žiaden dôkaz“, „nevyprodukoval žiaden dôkaz“), vo výroku je táto nepravdivosť odôvodňovaná opačnými tvrdeniami žalobcu („lebo nikdy nebol kandidátom ani členom KSS, nikdy nesúdil v politických procesoch ...“). Ak v konaní ide o ochranu osobnosti proti tvrdeným zásahom spočívajúcim v uverejnení určitých údajov, dôkazné bremeno na preukázanie pravdivosti takýchto údajov zaťažuje žalovaného (tu žalovanú). Znamená to, že žalovaná je povinná predložiť, resp. aspoň označiť dôkazy na preukázanie pravdivosti svojich tvrdení (uverejnených údajov) a žalobca nemá povinnosť preukazovať nepravdivosť uverejnených údajov. Pokiaľ však vo formulácii ospravedlnenia požadovanej žalobcom má byť nepravdivosť údajov uverejnených žalovanou vyvodzovaná z opačných tvrdení žalobcu (teda z pravdivosti takýchto tvrdení), musí byť z odôvodnenia rozsudku súdu zrejmé, z akých dôkazov vyplynuli skutkové zistenia o pravdivosti tvrdení žalobcu.

V prejednávanej veci však z odôvodnenia rozsudku žiadneho z nižších súdov (teda z rozsudku odvolacieho súdu ani z rozsudku súdu prvého stupňa) nie je zrejmé, z akých dôkazov tieto súdy vyvodili skutkové zistenia a teda mali aj preukázané, že žalobca nikdy nemal postavenie alebo sa nepodieľal na činnostiach opísaných v petite žaloby (a následne i v prvom výroku rozsudku súdu prvého stupňa), resp. že sa ani raz nedopustil

ktoréhokoľvek z konaní, ktoré by žalovanou mohlo byť prezentované spôsobom, ktorého adekvátnosť z hľadiska rešpektovania práva na ochranu osobnosti je práve predmetom sporu.

Okrem uvedeného z odôvodnenia rozsudkov oboch nižších súdov nevyplýva, ktoré konkrétne uverejnené údaje (s výnimkou článkov týkajúcich sa prepustenia I. L. na slobodu považovaných súdom prvého stupňa za hodnotiace úsudky) treba považovať za fakty a ktoré za hodnotiace úsudky, hoci takéto rozlíšenie je z hľadiska hodnotenia ich pravdivosti a i z hľadiska dôkaznej povinnosti v konaní rozhodujúce. Najmä podľa záverov judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva treba starostlivo rozlišovať medzi faktami a hodnotiacimi úsudkami. Kým existencia faktov môže byť preukázaná, pravdivosť hodnotiacich úsudkov dokazovaniu nepodlieha. Nemožno totiž splniť požiadavku na preukázanie pravdivosti hodnotiaceho úsudku a takáto požiadavka sama osebe porušuje slobodu názoru, ktorá tvorí súčasť práva chráneného článkom 10 Dohovoru (Lingens c/a Rakúsko). Tam, kde vyhlásenie prerastie do hodnotiaceho úsudku, môže primeranosť zásahu (teda obmedzenie práva na slobodu prejavu) závisieť na tom, či existuje dostatočný skutkový základ pre napadnuté vyhlásenie, pretože dokonca aj hodnotiaci úsudok bez akéhokoľvek skutkového základu na jeho podporu môže byť prehnaný (Feldek c/a Slovensko). Odvolací súd v odôvodnení svojho rozsudku v prejednávanej veci síce uviedol, že zo strany žalovanej došlo k zjednodušeniu vedúcemu k úplnému skresleniu faktov a k nemiestnemu zveličovaniu, v tejto súvislosti sa však argumentačne nevysporiadal s konštatnou judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej hranice prípustnej kritiky sú vo vzťahu k osobe činnej vo verejnej funkcii širšie ako vo vzťahu k súkromnej osobe (Oberschlick c/a Rakúsko), že novinárska sloboda tiež zahŕňa možné uchýlenie sa k určitému stupňu preháňania alebo dokonca provokácie (Prager a Oberschlick c/a Rakúsko) a že sloboda prejavu sa vzťahuje nielen na informácie alebo myšlienky, ktoré sú prijímané priaznivo alebo sú považované za neurážlivé alebo neutrálne, ale aj na tie, ktoré útočia, šokujú alebo znepokojujú štát alebo časť obyvateľstva (Handyside c/a Spojené kráľovstvo). Pritom presvedčivosť odôvodnenia rozhodnutia si takéto vysporiadanie vyžadovala nielen vzhľadom na skutočnosť, že v konaní šlo o stret dvoch základných a ústavne zaručených práv; ale i z dôvodu potreby vymedzenia

postavenia a miery prípustnej kritiky u sudcu ako verejne činnnej osoby s postavením do istej miery odlišným od iných verejne činných osôb.

Rozsudok odvolacieho súdu nebolo možno považovať za presvedčivo odôvodnený ani v tej časti, v ktorej odvolací súd vyvodil záver, že uverejnené údaje evokovali u čitateľa predstavu, že žalobca bol členom KSS. Nie je z neho totiž zrejmé, na základe akých skutkových zistení dospel odvolací súd k tomuto záveru, z akých dôkazov takéto prípadné skutkové zistenia vyvodil a naopak v uvedenej časti to bol sám súd inak trvajúci na požiadavke presnosti, ktorý sa takýmto postupom dopustil podstatného zjednodušenia problému (keď automatickým spojením tvrdenia o súdení podľa komunistických zákonov s členstvom žalobcu v strane akoby i podcenil schopnosť čitateľov žalovanou vydávaných denníkov rozlišovať medzi takýmito skutočnosťami).

Napokon odôvodnenie rozsudkov oboch nižších súdov celkom postráda konkrétne dôvody, pre ktoré bola priznaná náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch práve v prisúdenej výške rovnajúcej sa sume požadovanej žalobcom (3.000.000 Sk). Dôvody uvádzané v súvislosti s touto náhradou sa totiž týkali len samotnej opodstatnenosti poskytnutia zadosťučinenia aj v tejto forme, ani z nich však nevyplývalo, akými dôkazmi boli preukázané skutkové zistenia tvoriace podklad pre záver, že k zníženiu vážnosti a dôstojnosti žalobcu v značnej miere skutočne došlo. To všetko platilo za situácie, keď povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť na túto okolnosť zaťažovala bezvýhradne žalobcu a keď všetky z článkov namietaných v žalobe sa netýkali len žalobcu, ale i niektorých ďalších sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Dovolací súd pritom v tejto časti považuje za potrebné poznamenať, že i keď výška zadosťučinenia v peniazoch je predmetom voľnej úvahy súdu, aj táto úvaha sa musí opierať o celkom konkrétne a preskúmateľné hľadiská. Uplatnenie voľnej úvahy sa tak nesmie stať nepreskúmateľnou ľubovôľou súdu, vymykajúcou sa akejkol'vek kontrole a to tým skôr, ak rozpätie, v ktorom sa súd môže pohybovať, je žalobou vymedzené tak široko ako v prejednávanvej veci (od nepriznania žiadnej náhrady nemajetkovej ujmy až po úplné vyhovenie žalobe požadujúcej priznanie troch miliónov). Súd musí brať zreteľ na prvoradú satisfakčnú funkciu priznávanej peňažnej čiastky, ktorou je zabezpečiť primerané zmiernenie nemajetkovej ujmy a s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu možno priznať aj citeľnú sumu napr. vtedy, ak pôvodca neoprávneného zásahu mal úmysel či dokonca zlý úmysel škandalizovať alebo ohovoriť

určitú osobu alebo zámer si takýmto spôsobom pomôcť k určitému prospechu, na druhej strane však nemožno priznávať neprimerané či dokonca tak premrštené sumy, ktoré by vo svojich dôsledkoch viedli k bezdôvodnému obohacovaniu sa a ktoré by napr. pri porovnaní „odškodnenia“ zásahu do práva na ochranu osobnosti s „odškodňovaním“ zásahov do iných základných práv zaručených Ústavou mohli niektoré ujmy na iných základných právach (napr. ujmy na zdraví či dokonca živote) bagatelizovať.

V prípade dovolaní napadnutého rozsudku Krajského súdu v Bratislave tak nedostatok riadneho odôvodnenia rozhodnutia mal za následok porušenie práva žalovanej (a inak i žalobcu) na spravodlivé súdne konanie. Pretože šlo o rozhodnutie odvolacieho súdu nenapadnutelné riadnym opravným prostriedkom, ktorým odvolací súd nenapravil rovnaké nedostatky rozhodnutia súdu prvého stupňa, z dôvodov opísaných už vyššie bolo treba mať za to, že rozsudkom súdu prvého stupňa v spojení s potvrdzujúcim rozsudkom odvolacieho súdu pri vypravení oboch rozsudkov nenáležitými (nedostatočnými) odôvodneniami bola žalovanej (dovolateľke) odňatá reálna možnosť konať pred súdom.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto podľa § 243b ods. 1 O. s. p. (časti vety za bodkočiarkou) a podľa odseku 2 vety prvej i druhej rovnakého ustanovenia zrušil dovolaním napadnutý rozsudok Krajského súdu v Bratislave i takýmto rozhodnutím potvrdený rozsudok Okresného súdu Bratislava V a vec vrátil Okresnému súdu Bratislava V na ďalšie konanie.».

II.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti v časti, ktorá bola prijatá na ďalšie konanie, namieta porušenie svojho základného práva upraveného v čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a práva upraveného v čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 171/2005 z 27. apríla 2006 z dôvodov v nej uvedených.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je právny štát.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo prejednávaná.

Sťažovateľ namieta, že dovolací súd zreteľne prekročil prísny zákonom ustanovený procesný režim dovolacieho konania možného zásahu do právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia. Sám predseda najvyššieho súdu pripustil, že najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí uskutočnil výklad ustanovení zákona o prípustnosti dovolania odlišne od doteraz zaužívanej praxe najvyššieho súdu, ktorá však už bola „*prelomená*“ (napr. rozhodnutie sp. zn. 2 Cdo 170/2005).

Ústavný súd sa preto sústredil najmä na posúdenie tej časti sťažnosti, ktorá je založená na právnom názore, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f) OSP, ale len tzv. inú vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b) OSP, namietajúc racionálne odôvodnenie takéhoto postupu, čím sa podľa názoru sťažovateľa napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu principiálne odchyľilo od doteraz jednoznačne konštatovaného právneho názoru.

Vada konania uvedená v § 237 písm. f) OSP znamená porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy aj čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto ústavný súd skúmal, či dôvody, ktorými argumentoval najvyšší súd v namietanom rozhodnutí, majú tieto znaky.

Ústavný súd posúdil dôvodnosť námietok sťažovateľa k jednotlivým častiam odôvodnenia rozsudku najvyššieho súdu vedúceho k požiadavke vyslovenia porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé prejednanie jeho záležitosti podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru týmto rozsudkom.

1. Sťažovateľ je toho názoru, že najvyšší súd svojím rozsudkom zreteľne prekročil rámec dovoleného prieskumu dovolaním napadnutého rozhodnutia, ale najmä možnosť

zasiahnuť do právoplatného a vykonateľného rozhodnutia celkom výnimočne za presne zákonom ustanovených podmienok.

Podľa názoru ústavného súdu má každé konanie o mimoriadnom opravnom prostriedku znak výnimočnosti, a preto rámec možného prieskumu je skutočne obmedzený zákonom taxatívne ustanovenými dôvodmi na prípustnosť takéhoto konania. Rozsudok najvyššieho súdu napadnutý sťažovateľom podľa názoru ústavného súdu v rámci dovolených dôvodov vytvára priestor na posúdenie namietania nedostatočnosti a nepresvedčivosti odôvodnenia rozhodnutí prvého a druhého stupňa v danom prípade.

2. V súvislosti s prípustnosťou dovolacieho konania v namietanej veci je konštatovanie sťažovateľa o „prelomení“ právnej istoty a zaistení všeobecnej dôvery síce správne, ale v každom dovolacom konaní je táto právna istota „prelomená“ zákonom ustanovenými a dovolenými dôvodmi na preskúmavanie právoplatných rozhodnutí, pričom tieto dôvody, tak ako už bolo uvedené, sú formulované veľmi precízne a samé osebe majú znak výnimočnosti práve s ohľadom na uvedené konštatovanie sťažovateľa. To nevylučuje možnú (a aj nevyhnutnú) úvahu súdu v rámci zákonom prípustných dôvodov na individuálne posúdenie ich existencie osobitne v každom jednotlivom prípade.

Podľa názoru ústavného súdu postup najvyššieho súdu v namietanej veci, keď sa „zmocnil“ preskúmania rozhodnutí rozhodujúcich súdov práve z hľadiska namietania kvality obsahu ich odôvodnenia, rešpektoval na jednej strane obmedzené zákonom dovolené dôvody na dovolacie konanie v tejto veci, na druhej strane založil individuálne posúdenie veci.

3. Sťažovateľ namieta nezrozumiteľnosť časti odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, podľa ktorého žalovaný neunesol dôkazné bremeno ohľadne pravdivosti jedného zo svojich tvrdení. Skutočnosť, že najvyšší súd zastáva právny názor, ktorý je odlišný od právneho názoru sťažovateľa (aj keď vyargumentovaného), že nielen žalovaná bola výhradne povinná znášať dôkazné bremeno, nemôže byť dôvodom na vyhovie sťažnosti sťažovateľa a stotožnenia sa s námietkou nezrozumiteľnosti odôvodnenia rozhodnutia najvyššieho súdu. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na tú časť

odôvodnenia rozhodnutia najvyššieho súdu, v ktorej je uvedené, že výhrada, ktorú uplatnila žalovaná voči postupu, pri ktorom nemali byť rešpektované jej návrhy na doplnenie dokazovania, prehodnotenie dôkazov sa vyžadovalo len od jednej procesnej strany (žalovanej) a v prípade žalobcu (sťažovateľa) boli akceptované i nepreukázané tvrdenia. Najvyšší súd pritom podľa názoru ústavného súdu ústavne akceptovateľným spôsobom uvádza v odôvodnení svojho rozsudku, že ak nepravdivosť údajov uvedených žalovanou má byť vyvodzovaná z opačných tvrdení žalobcu (tiež z pravdivosti takýchto tvrdení), musí byť z odôvodnenia rozsudku súdu zrejmé, z akých dôkazov vyplynuli skutkové zistenia o pravdivosti tvrdení žalobcom. Takýto záver korešponduje podľa názoru ústavného súdu s garantovaním základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Za relevantnú časť odôvodnenia na posúdenie sťažnosti považuje ústavný súd aj poukázanie na neurčitosť a nedostatočnú konkretizáciu uverejnenia nepravdivých údajov uvedených žalovanou, najmä čo sa týka časového rozpätia, a nekonzistentnosť výrokov a odôvodnenia rozhodnutia nielen najvyššieho súdu, ale aj prvostupňového a druhostupňového súdu, ktoré vo veci rozhodovali, ako aj uloženie povinnosti žalovanej ospravedlniť sa aj za výrok, ktorý nebol nikdy uverejnený. Napadnuté rozhodnutia prvostupňového aj druhostupňového súdu na jednej strane smerujú k ochrane (osobnosti) sťažovateľa, avšak postrádajú objektivitu pri požadovaní ukladania povinnosti žalovanej, napríklad uložením jej povinnosti ospravedlniť sa aj za výrok, ktorý nikdy nebol uverejnený. Podľa názoru ústavného súdu už samotná táto skutočnosť je dôvodom na kvalifikovanie tejto chyby ako chyby takej intenzity, ktorá zakladá dôvod na prípustnosť dovolacieho konania, a chyby, ktorá môže signalizovať porušenia práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd pritom nespochybnuje tú časť sťažnosti, v ktorej sťažovateľ uvádza, že ten, kto vykonáva práva a slobody garantované prvým odsekom (čl. 10 dohovoru), má aj určité povinnosti a nesie určitú zodpovednosť. Táto zodpovednosť by však mala byť uplatňovaná len v rámci pravdivosti a objektivity zistení a tvrdení.

4. Sťažovateľ označil konštatovanie najvyššieho súdu ohľadom nerozlišovania faktov a hodnotiacich úsudkov za zavádzajúce.

Najvyšší súd však práve toto rozlišovanie označil v dovolacom konaní za rozhodujúce a „vytýkal“ rozhodnutiu odvolacieho súdu, že sa dostatočne nevyrovnal s konštantnou judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej hranice prípustnej kritiky sú vo vzťahu k osobe činnnej vo verejnej funkcii širšie ako vo vzťahu k súkromnej osobe, že sú určité limity v rámci novinárskej slobody na určitý stupeň „preháňania“ alebo „provokácie“, a to oboma smermi. Vzhľadom na to, že v konaní išlo o stret dvoch práv zaručených ústavou a dohovorom, ako aj preto, že potreba vymedzenia a miery prípadnej kritiky u sudcu ako verejne činnnej osoby je ďaleko intenzívnejšia ako u iných verejne činných osôb vzhľadom na jeho špecifické postavenie v systéme orgánov verejnej moci, ktoré je do istej miery odlišné od iných verejne činných osôb, nemá ísť preto „preháňanie“ a „provokácia“ nad rámec prípustnej kritiky. Podľa názoru ústavného súdu najmä preto, že sudca pri výkone súdnej moci zasahuje významným spôsobom do právneho postavenia fyzických osôb a právnických osôb, zakladá ich práva a určuje povinnosti a pri prekročení dovolených limitov prípustnej kritiky by táto mohla negatívne vplývať aj na prijímanie všetkých (mnohých) rozhodnutí súdov očami širšej, nielen dotknutej verejnosti.

5. Sťažovateľ nesúhlasí ani s názorom najvyššieho súdu uvedeným v odôvodnení jeho rozhodnutia na právnu argumentáciu prvostupňového a druhostupňového súdu k prisúdeniu sumy 3 milióny Sk založenej na požiadavke jej preventívneho pôsobenia. Na rozdiel od prvostupňového a druhostupňového súdu najvyšší súd preferuje satisfakčnú funkciu priznávanej peňažnej sumy. Ústavný súd je toho názoru, že ide o odlišný právny názor na preferenciu uplatnenia jednotlivých funkcií rozhodnutia o prisúdení peňažnej sume. Ani jeden z týchto prístupov nepovažuje ústavný súd za nesprávny; je toho názoru, že pri rozhodovaní o takomto plnení je potrebné zohľadňovať obidva prístupy. Rozdielnosť právnych názorov ohľadne preferencií prístupu prvostupňového a druhostupňového súdu, ako aj rozhodujúcich súdov a najvyššieho súdu vníma ústavný súd ako vecný, nie však ústavný problém, pokiaľ sú obidva názory náležite vyargumentované.

Zohľadňujúc uvedené skutočnosti podľa názoru ústavného súdu rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 171/2005 z 27. apríla 2006, ktorým najvyšší súd zrušil rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 8. decembra 2004 sp. zn. 2 Co 200/04 a rozsudok okresného súdu zo 14. apríla 2004 č. k. 46 Coch 2/2003-72 na základe dovolania žalovanej, neprekročil limity ústavnosti garantovanej čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a nie je ani v rozpore s čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto rozhodol, že najvyšší súd týmto svojím rozhodnutím neporušil sťažovateľom označené základné práva, ktorých porušenie namieta.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudcu JUDr. Sergeja Kohuta.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. decembra 2007